

Bushs demokrati i Västasien

Irak men inte Saudiarabien – tre perspektiv på
Bushadministrationens demokratifrämjande

Elias Isaksson
Jonas Eriksson

Abstract

I denna uppsats analyserar vi hur man kan förstå Bushadministrationens till synes paradoxala insatser för att främja demokrati i Irak i förhållande till dess relation med Saudiarabien. Inspirerade av Graham Allison's studie av Kubakrisen i boken *Essence of Decision* (1971) utgår vi från tre olika teoretiska perspektiv för att förstå vårt problem. De perspektiv vi valt att utgå ifrån är de tre klassiska teorierna marxism, liberalism och realism. Ur var och en av dessa breda perspektiv lyfter vi sedan fram en modernare underteori – världssystemanalysen, intergovernmentalism samt neorealism – och genomför, utifrån dessa, tre separata analyser.

I den marxistiska analysen konstaterar vi att demokratiframjandet är en ideologi som döljer de verkliga orsakerna bakom den förda politiken. Avgörande har istället varit USAs nedgång som hegemon och dess behov av säkrad tillgång till olja.

Den liberala analysen leder oss att förstå politiken som ett uttryck för värderingsmotsättningar och framför allt privata ekonomiska intressen.

Realismen framhåller istället USAs upplevda hot som determinant för demokratiframjandet.

Nyckelord: Bush, demokratiframjande, Irak, Saudiarabien, Allison, marxism, liberalism, realism, världssystemanalys, intergovernmentalism, neorealism

Antal ord: 12 345

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemställning.....	1
1.2	Metod och teori.....	2
1.3	Avgränsning.....	3
1.4	Material och källkritik.....	3
1.5	Disposition.....	3
2	Bakgrund	5
2.1	Demokratifrämjande.....	5
2.2	USA och Irak.....	6
2.2.1	Iraks historia innan Saddam Hussein.....	6
2.2.2	Relationen till USA och Kuwaitkriget.....	7
2.2.3	Bushadministrationen och Saddam Hussein.....	8
2.3	USA och Saudiarabien.....	9
3	Marxismen	11
3.1	Marxismens grunder.....	11
3.2	Världssystemanalys.....	12
3.3	Operationalisering.....	13
3.4	Analys.....	14
3.4.1	Demokratifrämjande som ideologi.....	14
3.4.2	Säkrad oljetillgång.....	15
3.4.3	Hegemonins nedgång.....	16
3.4.4	Delförklaringar (Utvecklingsgrad och periferi kontra semiperiferi).....	17
4	Liberalismen	19
4.1	Liberalismens grunder.....	19
4.2	Moravcsiks liberala teori.....	20
4.3	Operationalisering.....	22
4.4	Analys.....	23
4.4.1	Värderingar för demokratifrämjande?.....	23
4.4.2	Inställningen till länderna.....	24
4.4.3	Ekonomiska incitament.....	25
4.4.4	Slutsats.....	26
5	Realismen	27

5.1	Realismens grunder	27
5.2	Neorealism	28
5.3	Operationalisering	29
5.4	Analys.....	30
5.4.1	Terrorism och massförstörelsevapen.....	31
5.4.2	Olja som behov för säkerheten.....	32
6	Slutsatser.....	33
7	Referenser.....	35

1 Inledning

Den 17 mars 2003 förklarade USAs president George W. Bush krig mot Irak. Efter en tid av upptrappade varningar riktade mot Saddam Husseins irakiska regim föresatte sig Bush nu att, med hjälp av den amerikanska krigsmakten och de allierade i ”koalitionen av villiga”, avväpna Irak på de massförstörelsevapen som säkerhetstjänsten klargjort att det fanns ”no doubt that the Iraq regime continues to possess and conceal” (Bush 2003a). Militärinsatsen gick under namnet ”Operation irakisk frihet” och i krigsdeklarationen utlovade Bush att ”[t]he United States, with other countries, will work to advance liberty and peace in that region” (Bush 2003a). Dagen innan hade han klargjort att målet med insatsen var “a unified Iraq, with democratic institutions” (Bush 2003f).

Enligt Freedom House betygssättning av friheten i världens länder fick Irak 2002 det sämsta tänkbara betyget (FH 2009). Av Iraks grannländer fick även Syrien och Saudiarabien bottenbetyg det året. I samband med att Bush 2002 mötte kronprinsen i Saudiarabien deklarerade han trots detta att ”[t]he Crown Prince and I had a very cordial meeting that confirmed the strong relationship between Saudi Arabia and the United States of America” (Bush 2002a) utan att nämna något om landets frihets- och demokratiproblem.

1.1 Syfte och problemställning

Syftet med denna uppsats är att utreda hur man kan förklara och förstå politiken bakom ovan nämnda paradox. Å ena sidan ska Irak demokratiseras med våld och friheten i regionen främjas, å andra sidan anses frihet och demokrati inte vara något nämnvärt problem i Saudiarabien. Eftersom USAs utrikespolitik i hög grad påverkar omvärlden är det av stor vikt att förstå varför politiken blir som den blir. Målet med uppsatsen är således att besvara frågan:

Hur kan vi utifrån ett statsvetenskapligt perspektiv förstå Bushadministrationens insatser för att främja demokrati i Västasien?¹

¹ Att vi väljer att använda termen ”Västasien” istället för den kanske oftare förekommande benämningen ”Mellanöstern” beror på den senare termens eurocentralism; vi anser det rimligare att benämna regionen efter dess placering inom Asien än i förhållande till Storbritannien, där termen uppstod.

1.2 Metod och teori

Vår studie är en fallstudie, då den fokuserar på en specifik kontext och ett händelseförlopp. Vidare kan den ses som *teorianvändande* eftersom fallet står i centrum (Esaiasson m fl 2007: 42f) och analyseras utifrån ett antal valda teoretiska perspektiv.

Uppsatsen är gjord med inspiration av Graham Allison's klassiska fallstudie av Kubakrisen i boken *Essence of Decision* (1971). Vi har haft användning för denna på ett metodologiskt såväl som på ett teoretiskt plan. I studien undersöker Allison hur tre olika förklaringsmodeller (teorier) ger radikalt olika slutsatser om händelseutvecklingen under krisen. Förutom att bidra med ny kunskap om Kubakrisen har studiens metod också varit inflytelserik. Genom att använda tre olika teorier på samma fall kan en tydligare bild ges av händelseförloppet. Varje perspektiv bidrar med delar så att bilden tillslut blir större än den skulle varit med endast en teori. Vi hoppas också på att vi på detta sätt kan stärka studiens validitet och ge en riktigare bild av det komplexa händelseförloppet.

Allisons studie bidrog också till den vetenskapsteoretiska diskussionen. En av slutsatserna i hans studie är att verkligheten alltid ses genom de *linser* som teorierna utgör (Allison 1971: 3) och att vetenskapliga förklaringar är teoribaserade (Allison & Zelikow 1999: 7). Om detta stämmer innebär det att olika teorier ger olika insikter om verkligheten. Då en nyanserad bild är att föredra blir slutsatsen att en *teoripluralism* är önskvärd (Lundquist 1993: 122). Vi kommer därför, i likhet med Allison, inte i första hand att jämföra teorierna utan istället se hur de kan komplettera varandra. Gränsen mellan vad som är teorianvändande och vad som är en teoriprovande studie är dock ofta överlappande på så sätt att teoriernas styrkor och svagheter kommer fram vid användandet (Esaiasson m fl 2007: 43). När flera teorier används på samma fall kan också vissa skillnader i förklaringskraft upptäckas. Detta kan inte avslöja något generellt om själva teorin eftersom det endast är ett fall som diskuteras, men likväl visa intressanta olikheter mellan teorierna gällande den specifika kontexten. Följaktligen kommer vi i den mån det är möjligt att belysa dessa styrkor och svagheter och kort att diskutera dem i jämförelse med varandra.

En teorianvändande fallstudie som denna tenderar att klassificeras inom det positivistiska fältet. Vi vill dock reservera oss mot denna kategorisering. Vi menar att resultatet av att de olika teorierna ger olika verklighetsbilder som samtliga kan ha en viss mått av "sanning" visar på sanningsbegreppets relativa natur. Vi tror inte att studien kommer ge en objektiv kunskap fri från vår påverkan utan hoppas istället att vi så tydligt som möjligt lyckas redogöra för stegen och valen i vår forskningsprocess så att läsaren själv kan forma sig en uppfattning om resultatets giltighet.

I likhet med Allison har vi valt ut tre olika teorier (modeller) som vi använder för att göra tre separata analyser av Bushadministrationens demokratifrämjande i Västasien. De perspektiv vi har valt är *marxismen*, *realismen* och *liberalismen*. Anledningen till att vi använder oss av tre och inte fler är endast en fråga om utrymme. Att vi valde just dessa tre grundar sig på att de är de teorier som vi

betraktar som de mest klassiska inom internationella relationer-fältet. En analys av de centrala klassiska teorierna kan även fungera som en grund för vidare forskning där fler teorier kan appliceras.

1.3 Avgränsning

I frågan om Bushadministrationens demokratifrämjande i Västasien väljer vi att avgränsa oss till att studera USAs relationer till Irak och Saudiarabien. En avgränsning av länder krävs av utrymmesskäl och att valet faller på dessa två länder kommer dels av att de är regionens (Irak med grannländer) två största länder och därmed kan antas vara av störst betydelse för demokratifrämjande, dels är lika ofria enligt Freedom House (FH 2009), dels är liknande ekonomiskt med stora oljetillgångar och dels utgör grunden för en paradox i Bushadministrationens demokratifrämjande utrikespolitik. De är alltså i flera avseenden likartade länder som ändå får vitt skilda utrikespolitiska bemötanden.

Vi har också valt att tidsmässigt avgränsa oss till att studera Bushadministrationens politik som den såg ut efter 11 september-attentaten, då utrikespolitiken kom att förändras till att bli mer aktiv, och innan invasionen av Irak inleddes den 17 mars 2003.

1.4 Material

Vårt material kan delas upp i två kategorier. Dels material om USA och dess relation till Irak och Saudiarabien, dels material om de olika teorierna vi använder. Det första är främst primärmaterial i form av tal, pressmeddelanden och statistik och är hämtade från officiella statliga hemsidor i USA som till exempel Vita Husets hemsida mellan 2001-2009. Det andra är i princip endast av sekundär karaktär. Vi har dock försökt att använda oss av så grundläggande och "klassiska" verk för de olika teoritraditionerna som möjligt.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en redogörelse för bakgrunden till dels demokratifrämjande som inslag i USAs politik, dels relationerna mellan USA och Irak respektive Saudiarabien.

Vår analys består sedan av tre avsnitt, en för varje modell/teori. Vart och en av dessa tre delar är självständig i förhållande till de andra. Först i varje avsnitt återfinns en allmän introduktion till teorin. Efter introduktioner har vi valt ut och beskrivit en modern teori med rötter i den traditionella teorin, följt av en

operationalisering av teorimodellens viktigaste begrepp. Till sist har vi använt oss av dessa operationaliserade begrepp och genomfört en analys av vårt fall.

Efter dessa tre avsnitt diskuterar vi, och i viss mån också jämför, de tre olika analysernas slutsatser. Här kommer vi också att summera vår uppsats och komma fram till en allmän slutsats baserat på de tre studierna.

2 Bakgrund

I detta avsnitt visar vi på argument för att demokratifrämjande varit ett inslag i USAs politiska identitet sedan nationens födelse och att det i USAs utrikespolitik är en nödvändig komponent, sprungen ur landets demokratiska rötter. Därpå kommer en historisk tillbakablick över Iraks koloniala historia och dess relation med USA följt av en dito för Saudiarabien.

2.1 Demokratifrämjande

Att verka för demokratins spridning i andra länder är knappast ett nytt påfund. Statsvetaren Jonathan Monten argumenterar i artikeln ”The Bush Doctrine” för att det för USA, snarare än att vara enkom ett politiskt instrument bland andra, är en fundamental del av landets politiska identitet och känsla av nationellt syfte (Monten 2005: 113). Vid USAs födelse fanns en förhoppning om att den Nya Världen skulle pånyttföda den Gamla (Paine 1791: dedikationen). Måhända är det en kvarleva av denna förhoppning som återspeglas när Jeane Kirkpatrick observerar att:

Although most governments in the world are, as they always have been, autocracies of one kind or another, no idea holds greater sway in the mind of educated Americans than the belief that it is possible to democratize governments, anytime, anywhere, under any circumstances (Kirkpatrick 1979: 37)

Genom att titta på USAs historia identifierar Monten två olika perspektiv på hur demokratifrämjande bäst låter sig göras (Monten 2005:113f). Den ena går ut på att USAs roll i världen är att statuera ett exempel för andra stater att ta efter, och detta perspektiv kallas följaktligen exemplarism. Rollen som exempel uppnår man genom att fokusera på att fullända de egna institutionerna och delvis genom att isolera sig från omvärlden. Att aktivt verka för att påverka politiska värden och institutioner utomlands riskerar, enligt detta synsätt, att korrumpera de inhemska idealen och är därför förkastligt.

Den andra inriktningen bygger på samma föreställning om USA som föregångsland, men går steget längre och menar att det inte är tillräckligt att utgöra ett passivt exempel för andra att inspireras av. Istället för att räddas en missionerande utrikespolitiks effekter på de inhemska idealen menar företrädarna för detta perspektiv att USA är skyldigt att aktivt verka för att sprida sina universella politiska värden (Monten 2005: 113).

Dessa två alternativa perspektiv har samexisterat genom hela USAs historia, men medan exemplarismen dominerande under landets första århundrade har det missionerande perspektivet kommit att dominera under 1900-talet och fram till idag. Så deklarerade exempelvis president Woodrow Wilson – ansvarig för väpnade interventioner i bland annat Mexico, Kuba, Nicaragua, Haiti och Honduras – att “I am going to teach the South American republics to elect good men” (Wilson 1914) i samma anda som hans senare efterföljare, president Bill Clinton, manade till ”[a]n American foreign policy of engagement for democracy” (Clinton 1991).

Barry F Lowenkron, Bushs statssekreterare för demokrati och mänskliga rättigheter, argumenterar att det är omöjligt att separera USAs utrikespolitik från landets demokratiska rötter och påpekar att ”[i]n the long term, the American people will not support and the U.S. government cannot sustain policies that contradict democratic principles” (Lowenkron 2007: 202).

2.2 USA och Irak

2.2.1 Iraks historia innan Saddam Hussein

Det landområde som idag utgör Irak går också under den historiska beteckningen Mesopotamien och tillskrivs ofta benämningen Civilisationens vagg. För 5000 år sedan blomstrade den sumeriska civilisationen här, och landområdet har härbärgerat flera tidiga civilisationer sedan dess – bland annat den assyriska och den babyloniska. På 600-talet erövrades området av muslimer, som utvecklade Bagdad till en viktigt lärocenter som dock förstördes under 1200-talet av invaderande mongoler. I mitten av 1600-talet blev området en ottomansk utpost (PRS Group 2006: 7).

Vid Första världskrigets slut stod det Ottomanska imperiet på förlorarnas sida. Ententen hade under fredskonferensen i Paris beslutat att stycka upp den västasiatiska stormakten, och genom Freden i Sèvres tilldelades Storbritannien de tre ottomanska provinserna Mosul, Bagdad och Basra. På initiativ av engelsmannen Arnold Talbot Wilson – ”Basra, Bagdad, and Mosul should be regarded as a single unit for administrative purposes and under effective British control” – kom dessa att slås samman till staten Irak (Fergus 2004: 1).

Motståndet mot den brittiska närvaron i landet var stort och med det avtalsbundna förbehållet att Storbritannien hade rätt att intervensera i den irakiska politiken uppnåddes självständigheten 1932. Landets ledare blev den av britererna utsedde heshimitiske kung Faysal (al-Marashi 2007: 312).

Monarkin varade fram till 1958 då militärofficern Abd al-Karim Qasim i en kupp mördade kungen och utropade Republiken Irak. Qasims regim varade enbart fem år, tills han 1963 blev mördad i en ny militärkupp, arrangerad av delar ur det socialistiska Baath-partiet. Kuppmaakarna blev genast borttvingade från regeringen, men vid en ny kupp 1968 säkrade Baath-partiet makten och tillsatte general Ahmad Hassan al-Bakr som president. Hans kusin Saddam Hussein al-

Tikriti var vid denna tid en bakgrundsgestalt i den irakiska regeringen, men lyckades sedermera få posten som vicepresident för att 1979 slutligen, efter att ha pressat presidenten till att avgå, själv bli utsedd till president (al-Marashi 2007: 312; NE: Irak).

2.2.2 Relationen till USA och Kuwaitkriget

För irakierna var Storbritannien länge imperialismens företrädare och USA upptog ingen central plats i folkets medvetande. I samband med Sexdagarskriget 1967 började dock spänningar uppstå och den irakiska regimen valde att bryta de diplomatiska förbindelserna med USA (al-Marashi 2007: 313). Efter Yom Kippur-kriget 1973 fick USA skulden för att genom sitt stöd till Israel vara orsaken till Egyptens och Syriens nederlag. Som bestraffning beslutade de arabiska oljenationerna – däribland Irak – att införa ett embargo mot USA, vilket resulterade i den Första oljekrisen med kraftigt höjda energipriser.

I samband med att den USA-stödde shahen i Iran störtades under revolutionen 1979 fick Iran rollen som regionens USA-antagonist. När Saddam Hussein försökte dra nytta av instabiliteten i grannlandet genom att i september 1980 anfalla Iran kunde han därför räkna med stöd från USA. Under det åtta år långa kriget kom Irak att motta mer än 40 miljarder USD i militärt och teknologiskt stöd (Buzzanco 2002).

När kriget tog slut skakades Irak av uppror från den förtryckta kurdiska minoriteten. Svaret blev brutalt och många tusen mötte döden i Saddam Husseins kemiska vapen. Samtidigt ökade USA sitt ekonomiska stöd till Irak (Buzzanco 2002; NE: Kuwaitkriget). Tack vare detta stöd var Irak regionens starkaste militärmakt, medan den kraftigt skuldsatta ekonomin däremot låg i spillror. Med en nästan uteslutande oljebaserad ekonomi² var landet helt beroende av höga oljepriser, och när dessa ansågs för låga på grund av grannlandet Kuwaits alltför omfattande oljeproduktion³ såg Saddam Hussein bara en utväg.

Innan Irak anföll Kuwait i augusti 1990 hade Hussein i ett möte med USA-ambassadören försäkrat sig om grönt ljus från sin allierade. Denne deklarerade att USA inte skulle lägga sig i eventuella regionala gränsdispyter (Sciolino - Gordon 1990) och invasionen var ett faktum.

Likväl fördömde FN omedelbart aggressionen (FN-resolution 660), och när Irak svarade på ett vapenembargo med att förklara Kuwait annekterat tog USA ledningen i att driva på för att militärt återställa den kuwaitiska suveräniteten. Den 17 januari inleddes under USAs ledning den FN-stödda Operation Ökenstorm och

² Ca 90 % av Iraks intäkter kommer från oljan (NE: Irak).

³ Anklagelserna mot Kuwait bestod dels i att de överskridit sin av OPEC fastlagda kvot, och dels i misstankar om att de med horisontell borrhningsteknik utvann olja tillhörande Irak. Dessutom hävdades historisk rätt till landet, som man menade var en kolonial konstruktion (NE: Irak).

en dryg månad senare hade Irak drivits tillbaka och lidit ett enormt nederlag med över 100 000 stupade soldater (NE: Kuwaitkriget).

FNs sanktioner fortsatte för att pressa Irak till att skrota sina kemiska, biologiska och nukleära vapen. När chefen för det irakiska vapenprogrammet – tillika Husseins svärson – hoppade av och sökte asyl i Jordanien 1995, avslöjade han stora mängder viktig information till det FN-ledda organet för irakisk nedrustning. Han hävdade också med bestämdhet att han redan 1991 beordrat avvecklingen av samtliga massförstörelsevapen, men detta påstående vann föga tilltro (Newsweek 2003-02-24).

Hussein gick med på FN-ledda inspektioner av landets vapenarsenal, men efter att den amerikanska delegationen anklagades utnyttja dessa till att spionera⁴ kastades inspektörerna ut 1998. Efter det att USAs marktrupper dragit sig tillbaka sedan Kuwait befriats, hade kriget fortsatt i en lågintensiv fas. USA, i samarbete med Storbritannien, upprätthöll icke-flygzoner i de norra och södra delarna av Irak, för att skydda den kurdiska och shiitiska befolkningen (NE: Irak).

2.2.3 Bushadministrationen och Saddam Hussein

Första gången Bush markerade att Hussein sågs som ett direkt hot mot USA var i det State of the Union-tal han höll inför kongressen den 29 januari 2002, där han utmålade Irak som en del av Ondskans axelmakter:

Iraq continues to flaunt its hostility toward America and to support terror. The Iraqi regime has plotted to develop anthrax, and nerve gas, and nuclear weapons for over a decade. [...] This is a regime that has something to hide from the civilized world. States like these, and their terrorist allies, constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger (Bush 2002b).

Innan detta tal hade Bush fortsatt med sina föregångares strategi att upprätthålla icke-flygzoner i Irak genom regelbundna bombräder, men någon ytterligare upptrappning hade inte förekommit. Efter detta tal upprepades inställningen att Irak utgör ett hot allt oftare och med en allt hotfullare ton:

By supporting terrorist groups, repressing its own people and pursuing weapons of mass destruction in defiance of a decade of U.N. resolutions, Saddam Hussein's regime has proven itself a grave and gathering danger. To suggest otherwise is to hope against the evidence. To assume this regime's good faith is to bet the lives of millions and the peace of the world in a reckless gamble. And this is a risk we must not take (Bush 2002c).

⁴ Enligt en artikel i The Boston Globe från 6 januari 1999 bekräftar US-officerare anklagelsernas riktighet (Lynch, Colum, 1999, "US Used UN to Spy on Iraq, Aides Say", The Boston Globe 1999-01-06, via <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/190/39252.html> [Hämtat 2010-01-06])

Efter att USA börjat genomföra omfattande truppflyttningar till Västasien blev responsen från Saddam Hussein i september 2002 att återigen tillåta FN-ledda inspektioner av landets vapenarsenal. I FN-resolution 1441 avkrävdes Irak en fullständig och sanningsenlig rapport om landets massförstörelsevapenprogram samt att de befintliga sådana vapnen skulle nedrustas. Iraks 12 000-sidiga rapport som deklarerade att alla massförstörelsevapen redan avvecklats möttes dock med djup misstro (Telegraph 2002; Rice 2003) och den 17 mars ställde Bush Saddam Hussein och hans söner inför ultimatumet att lämna landet eller mötas av militär konflikt. Till det irakiska folket utropade han att "[t]he day of your liberation is near", men tillade också att

all Iraqi military and civilian personnel should listen carefully to this warning. In any conflict, your fate will depend on your action. Do not destroy oil wells, a source of wealth that belongs to the Iraqi people. [...] it will be no defense to say, "I was just following orders." (Bush 2003a)

2.3 USA och Saudiarabien

I mitten av 1700-talet grundade klanen Al Saud det första saudiska riket (Saudiarabien är det enda land i världen som fått sitt namn från en person) som varade fram till att ottomanska styrkor krossade det vid 1800-talets början. Strax efter sekelskiftet till 1900-talet påbörjade Ibn Saud återerövringen av den Arabiska halvön från grannlandet Kuwait, där han befann sig i landsflykt. Efter att successivt tagit över mer och mer utropades Kungariket Saudiarabien 1932 – samma år som Irak fick sin självständighet (NE: Saudiarabien).

Sedan 1933 har USA och Saudiarabien haft officiella förbindelser och relationen fördjupades sedan kung Ibn Saud och president Franklin D Roosevelt träffades på ett av USAs krigsfartyg under Andra världskrigets sista månader. Inledningsvis hade USA avfärdat Saudiarabien som en del av den brittiska intressesfären med vid insikten om oljans potential ökade USAs intresse (Pollack 2002). Även om förhållandet ofta benämns "speciellt" (Bronson 2006) har det varit långt ifrån okomplicerat.

Som straff för det militära stödet till Israel under Sexdagarskriget slutade Saudiarabien i juni 1967 exportera olja till USA. Andra oljeproducerande länder, bland annat Iran och Venezuela, ökade sin produktion så att gapet fylldes ut, och embargot övergavs redan efter två månader (Pollack 2002). Ett par år senare utlöste ett liknande embargo – denna gång koordinerat med de övriga oljeexporterande arabländerna – den Första oljekrisen. Återigen var orsaken USAs militär stöd till Israel, denna gång under Yom Kippur-kriget.

Rachel Bronson – docent vid Council on Foreign Relations – menar att det som ändå kom att knyta samman USA och Saudiarabien var rädslan för Sovjetunionen (Bronson 2006). På grund av denna rädsla kom Saudiarabien att ty sig till USA, och USA att militärt bistå och garantera Saudiarabiens suveränitet.

Efter att Saddam Hussein tagit över Kuwait samlades de irakiska styrkorna vid den saudiska gränsen, vilket USA såg som ett direkt hot mot sina intressen. I vad som kallades Operation ökenskjöld genomförde USA efter överenskommelse med den saudiske kungen stora truppörflyttningar till Saudiarabien. Den 16 januari 1991 – då USAs styrkor i landet uppgick till över 300 000 – inleddes Operation ökenstorm, med syftet att från Saudiarabien slå tillbaka Saddam Husseins ockupationsarmé (Pollack 2002; NE: Saudiarabien).

3 Marxismen

Det marxistiska avsnittet kommer att behandlas utifrån två utgångspunkter. Först kommer en ”traditionell” marxism att presenteras som utgår från Marx och Engels tankar. Detta kan knappast kräva en större motivering utan det säger sig själv att grunderna är värda att ta i beaktan. Den andra teoritradition som vi valt är världssystemanalysen. Skälet till detta är att den är en modern teori som har fått betydande uppmärksamhet inom IR samt att vi ansåg att många av dess konkurrenter inom marxismen (tex Lenins imperialismteori) antingen erbjöd mindre förklaringskraft eller har falsifierats av historien.

3.1 Marxismens grunder

Den klassiska marxismen, utformad av Karl Marx och Fredrich Engels, kom aldrig att i någon hög grad analysera internationella relationer och politik (Kubálková & Cruickshank 1985: 27f). Detta hade sin orsak dels i att de prioriterade andra områden, dels i att de inte såg den internationella politiken som analytiskt speciellt betydande för varken konflikter eller ojämlikheter (Kubálková & Cruickshank 1985: 27f). En förståelse för den klassiska marxismens syn på dessa frågor måste därför hämtas ur begrepp primärt skapade för att analysera andra samhällsfenomen.

I ett försök att förklara hur det kapitalistiska systemet fungerar skapade Marx metaforen om *bas* och *överbyggnad*. Basen utgör samhällets grund och består av *produktionsrelationerna* (klass-sammansättningen) och *produktivkrafterna* (arbetskraften och produktionsmedlen) som med ett ord kallas *produktionssättet*. På denna grund reser sig de politiska, juridiska, religiösa och filosofiska aspekterna av samhället vilka bildar dess överbyggnad (Marx 1849: 240; Månsson 1993: 61-63; Herlitz 1979: 71-73). Begreppsparet har ofta misstolkats och setts som en form av ekonomisk determinism där sättet att producera helt bestämmer det politiska och juridiska (Liedman 2005: 201-203). Denna tolkning missar dock vilken kontext teorin skapades i, det vill säga som en reaktion mot en idealistisk historiesyn. Friedrich Engels skrev:

[e]nligt materialistisk historieuppfattning är produktionen och reproduktionen av det verkliga livet det som i sista hand bestämmer historiens förlopp... Den som förvränger denna sats så att den innebär att den ekonomiska faktorn är den enda avgörande, förvandlar den till en tom, abstrakt och absurd fras...Det är genom en växelverkan mellan alla dessa moment [delar av överbyggnaden], varur den ekonomiska utvecklingen framgår som det nödvändiga bland en oändlig mängd tillfälligheter (citerat i Liedman 2005: 201f).

Händelser och fenomen måste alltså analyseras utifrån sitt sammanhang och förstås påverkade såväl av överbyggnaden som av basen där den senare är det som i sista hand är avgörande.

Ur denna synvinkel är också internationell politik till stor del ekonomiskt betingad (Coulomb & Bellais 2008: 352). I det *Kommunistiska manifestet* skrev Marx polemiskt att "[d]et moderna statsväldet är blott ett utskott, som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer" (1848: 128). Staten måste alltså förstås utifrån produktionsrelationerna. Ställningen i klasskampen kommer därför avgöra hur staten agerar. Det primära sättet att förstå staten utifrån är således vilka *klassintressen* den representerar. Även om borgarklassen dominerar staten kan andra klassers politiska kamp dock påverka hur den används (Bjereld 2006: 74).

Likaså är inte heller klassintressena homogena. Kapitalisterna har som klass gemensamma intressen gentemot de andra klasserna men kan ha olika intressen i specifika fall. Det är denna konkurrens mellan kapitalister och de kriser systemet genererar som tvingar dem att ständigt *söka nya marknader* och i *högre grad exploatera de redan befintliga* (Callinicos 1999: 136f; Marx 1948: 129, 132). Konflikter mellan kapitaliststater är således grundade i den kapitalistiska logiken (Kubálková & Cruickshank 1985: 34f). Vidare skriver Marx i en historisk beskrivning om den tyska borgarklassen att "... [the] misery of the German bourgeoisie whose petty interests were never capable of developing into common national interests and who as a result were continually exploited by the bourgeoisie of other countries (Marx 1845a: 308). Detta exempel från Marx samtida Tyskland pekar på hur kapitalistklassens utvecklingsgrad avgör huruvida en stat och dess borgarklass blir exploaterad eller själv kan exploatera andra länder.

Precis som den härskande klassen, genom sin privilegierade tillgång till produktionsmedlen, har den politiska makten avgör den också vilka idéer som ges utrymme i samhället. I *Den tyska ideologin* skriver Marx att "[d]en härskande klassens tankar är under varje epok de härskade tankarna..." (Marx 1845b: 113). Det som kan se ut som allmänmänniska tankar går såldes ofta att snarare att beskrivas som *ideologiska uttryck* för de rådande produktionsförhållandena.

3.2 Världssystemanalys

Världssystemanalysen är en modern teori om internationella relationer som har sina rötter i den marxistiska traditionen. Förespråkarna kommer från en rad olika ämnen och analysen finns i en mängd olika varianter (Kubálková & Cruickshank 1985: 218-223). De flesta begrepp och tankegångar vi tar upp är gemensamma för de olika inriktningarna, men då vi går in mer på detaljer kommer framför allt Immanuel Wallerstens version att beröras.

Den grundläggande tanken inom världssystemanalysen är att världen är strukturerad i ett *världssystem*. Detta världssystem kan antingen ta formen av ett *världsimperium* som fungerar genom centraliserad politisk makt eller som en

världsekonomi som istället styrs genom en global marknad (Kubáľková & Cruickshank 1985: 219). Dagens världssystem som föddes kring 1500-talet är av det senare slaget och kan kategoriseras som kapitalistiskt med den ändlösa kapitalackumuleringen som grundläggande princip (Wallerstein 2004: 48). Ett annat utmärkande drag för dagens system är att det råder en global arbetsdelning. I princip alla vår tids stater kan benämnas som antingen *centrum*, *semiperiferi* eller *periferi*. Centrumländerna utgörs av de som genom starka stater, stora industrier och framgångsrika företag innehar en monopolställning gentemot de andra länderna. Detta gör att kapital rör sig till dessa länder. De perifera länderna är centrumets motsats. Där råder större konkurrens och företagen och staten är svagare så att resurser försvinner från landet. Denna rörelse av resurser från periferi till centrum kallas *ojämnt byte*. Semiperiferin består av länder som antingen rör sig från periferin och börjar bli en del av centrum eller som rör sig den motsatta rörelsen från centrum mot periferin. Som dessa definitioner och rörelsescheman avslöjar är dessa kategorier inte konstanta utan avgörs av den relation som landet har till de övriga länderna i världssystemet (Kubáľková & Cruickshank 1985: 220; Wallerstein 2004: 54f).

Konflikten mellan centrum och periferi utgör enligt världssystemanalysen den viktigaste konflikten (Kubáľková & Cruickshank 1985). Denna konflikt som primärt berör resurser realiserar sig i ojämnt byte (Hettne 1996: 43). Men periferin har historiskt löpt en risk och riskerar fortfarande även att genom direkta angrepp bli exploaterad (Wallerstein 2004: 54). Wallerstein skriver att "[k]olonialmaktens mål var inte bara att etablera kontroll över produktionsprocessen i kolonin, utan även att hindra andra relativt starka stater från att få tillgång till områdets resurser och marknader..." (Wallerstein 2004: 92).

Världssystemet utgörs ofta av ett centrumland som innehar politiskt, kulturell, militär och ekonomiskt *hegemoni*. Detta innebär att hegemonstaten skapar de regler som de övriga länderna har att följa. För det mesta sker detta genom de andra ländernas samtycke vilket skapar en stabilitet i systemet. De gånger andra länder utmanar hegemonens särställning utnyttjar dock landet sin högre grad av makt för att bemöta motståndet. I det nuvarande världssystem har endast Nederländerna, Storbritannien och USA innehaft en hegemonisk ställning. Genom sin dominanta ställning i världssystemet hamnar hegemonen i konflikter med så kallade "antisystemiska" stater eller grupper som utmanar systemets spelregler (Hettne 1996: 42)

När ett lands hegemonstatus börjar minska avtar stabiliteten och en större osäkerhet skapas där hegemonen genom politiska, ekonomiska och militära metoder gör allt för att behålla sin ställning (Wallerstein 2001: 171; 2004: 94f).

3.3 Operationalisering

Då såväl den klassiska marxismen som världssystemanalysen befinner sig på hög abstraktionsnivå blir operationaliseringen av centrala begrepp extra viktiga. Vi ska

i detta avsnitt diskutera hur man kan bryta ner, ”mäta” och lättare förstå dessa begrepp.

Ideologiska uttryck är ett vagt begrepp men används här framför allt om fenomen i överbyggnaden som till synes följer en egen rationalitet men som i verkligheten döljer de reella klassintressena. *Klassintressen* å sin sida är komplext men går grovt förenklat att förstås utifrån de två primära klasserna *kapitalister* (som äger produktionsmedlen eller står som representanter för dessa ägare till exempel chefer) och *arbetare* (lönearbetare och människor utanför arbetsmarknaden). Olika politiska beslut och policys kan delas upp i följande tre kategorier; de som gynnar kapitalisternas kapitalackumulation, de som gynnar lönearbetarnas välfärd och de som inte gynnar någondera.

Vidare kan man analysera '*kapitalistklassens utvecklingsgrad*' i ett land genom att mäta hur bra den är på att ackumulera kapital. Här är det främst landets bruttonationalprodukt och dess investeringsgrad som är intressanta. Det är rimligt att anta att ju högre dessa två är desto mer kapital kan ackumuleras och desto mer utvecklad är landets kapitalistklass.

Att ett land innehar *hegemoni* innebär att landet dominerar och bestämmer spelreglerna för det internationella systemet ekonomiskt, juridiskt och politiskt.

3.4 Analys

Vi har delat upp den marxistiska analysen i fyra huvuddelar. I den första diskuteras demokratifrämjandet som en form av ideologi vilket implicerar att det ligger andra orsaker bakom. De två nästkommande tar å ena sidan upp den mer traditionella marxismens starkaste förklaring av dessa bakomliggande orsaker å andra sidan världssystemanalysens dito. Till sist ges ett kortare utrymme åt delförklaringar från båda positionerna.

Delarna kommer till en viss grad gå in i varandra och i verkligheten kan både den traditionella marxismen och världssystemanalysen i många av dessa frågor dela varandras utgångspunkter. Uppdelningen skall därför främst ses som ett analytiskt verktyg.

3.4.1 Demokratifrämjande som ideologi

Demokratifrämjande åtgärder riskerar ofta att kritiserar med argumentet att de representerar andra intressen än att endast främja demokrati. Ett grundläggande kriterium för att undvika dessa anklagelser är att ett lands demokratifrämjande är konsekvent. Utifrån en marxistisk ståndpunkt kan USA:s demokratifrämjande i Västasien analyseras just utifrån denna brist på konsekvens.

I en jämförelse mellan Irak och Saudiarabien framkommer att båda hade samma brist på grundläggande fri- och rättigheter (FH 2009). Skillnaden i hur USA betedde sig mot de olika länderna var fundamental. Tre dagar innan Irakinvasionen sa George W Bush att ”[w]e will support the Iraqi people's

aspirations for a representative government that upholds human rights and the rule of law as cornerstones of democracy” (2003b). Knappt ett år tidigare sa han i samband med ett möte med Saudi Arabiens kronprins inget om demokrati- och frihetsproblem i Saudiarabien utan att ”[t]he Crown Prince and I had a very cordial meeting that confirmed the strong relationship between Saudi Arabia and the United States of America” (2002a). Irak utmålades alltså som en odemokratisk stat som var tvungen att frigöras medan Saudiarabien beskrevs som en viktig allierad och handelspartner. I linje med marxismen kan denna inkonsekvens beskrivas som ett ideologiskt uttryck.

Demokratifrämjande är alltså som minst en mindre betydande delförklaring för USAs agerande gentemot Saudiarabien och Irak som omedvetet döljer de mer grundläggande orsakerna. Som mest är det en falsk konstruktion avsedd att flytta fokus från faktumet att åtgärderna egentligen är grundade på andra intressen. Vad det än må vara går dessa grundläggande förklaringar och de intressen de representerar att knyta till klassintressen i USA och dess roll i det globala kapitalistiska systemet. Dessa aspekter kommer vi vidareutveckla i de nästkommande delarna.

3.4.2 Säkrad oljetillgång

Skillnaden mellan Irak och Saudiarabien kan alltså förstås utifrån vilka klassintressen som Bushadministrationen företräder. I detta stycke ska dessa intressen och orsaken till inkonsekvensen mellan länderna utredas utifrån hypotesen att den avgörande skillnaden är borgarklassen i USAs tillgång till och kontroll över olja. Detta gör vi i tre steg. Först visar vi att olja var av fundamental betydelse för stora delar av USAs borgarklass, sen att detta klassintresse har influerat Bushadministrationens politik och sist att detta har gjort att Irak och Saudiarabien har behandlats olika.

I en rad betydande industrier, såsom olje- och bilindustrin, fanns det direkta incitament till att säkra och kontrollera tillgången av olja. Likaså är hela USA:s ekonomi på ett indirekt sätt beroende av oljan. I en rapport från en oberoende utredning av USA:s energipolitik konstateras oljans betydelse för ekonomin då det slås fast att ”...virtually every American [*i betydelsen USA, vår anm.*] recession since the late 1940s has been preceded by spikes in oil prices” (Morse & Myers Jaffe 2001: 3).

Den tydligaste kopplingen mellan USAs oljeindustri och Bushadministrationen är dess vicepresident Dick Cheney. Cheney var innan han blev vicepresident verkställande direktör (Chief Executive Officer) för Halliburton (WH 2001a). Halliburton är ett företag inriktat på att förse energiindustrin (olja och gas) med produkter och tjänster (Halliburton 2010). Vidare sammanställde Dick Cheney 2001 en utredning om landets energipolicy. Vilka som deltog i utredningen hemligstämplades men efter att många namn läckt ut stod det klart att majoriteten av personerna företrädde USAs industri och en stor del oljeindustrin (Abramowitz & Mufson 2007).

Skillnaderna mellan relationerna USA-Saudiarabien å ena sidan och USA-Irak å andra sidan var fundamentala och samtidigt lätta att förklara utifrån ett

marxistiskt perspektiv med fokus på ekonomiska intressen, i detta fall olja. Relationen med Saudiarabien karakteriseras av stabila handelsförbindelser och en politisk samarbetsvilja (Bush 2002a; US Census Bureau 2009b). Oljan är den överlägset viktigaste handelsvaran (US Census Bureau 2009c). Irak har däremot efter Gulf-kriget varit i både ekonomisk och politisk konflikt med USA. Den tidigare nämnda oberoende energiutredningen som skapades av inflytelserika forskare och företagsledare i USA beskrev situationen med Irak och Saudiarabien på följande sett:

Over the past year, Iraq has effectively become a swing producer, turning its taps on and off when it has felt such action was in its strategic interest to do so. Saudi Arabia has proven willing to provide replacement supplies to the market when Iraqi exports have been reduced. This role has been extremely important in avoiding greater market volatility and in countering Iraq's efforts to take advantage of the oil market's structure (Morse & Myers Jaffe 2001: 38)

Brist på oljetillgångar för USA:s företag innebär alltså en sämre förhandlingsposition gentemot andra länders vars företag har tillgång till olja. Irak gavs således en möjlighet att strypa tillförseln när det tjänade deras intressen. Saudiarabien försökte som allierad till USA att med hjälp av sin tillgång att motverka detta (Morse & Myers Jaffe 2001: 38).

Allt detta sammantaget kan enligt ett marxistiskt perspektiv sägas förklara varför USA överhuvudtaget inte nämner demokratiproblemen i Saudiarabien utan istället fortsätter att behandla landet som en viktig allierad och handelspartner samtidigt som bristen på demokrati och frihet starkt betonas i samband med Irak och till och med används som argument för en invasion av landet.

Dick Cheney sammanfattade hela detta marxistiska argument 1999 när han som VD för Halliburton (med *första* och inte *andra* Gulfkriget som enda skillnad) sa att "[o]il is unique in that it is so strategic in nature. We are not talking about soapflakes or leisurewear here. Energy is truly fundamental to the world's economy. The Gulf War was a reflection of that reality (Cheney 1999 citerad i Aleklett 2004).

3.4.3 Hegemonins nedgång

Historien har visat att hegemonier i världssystemet inte varit långvariga. Wallerstein beskriver USA som en av de tre stater som i vårt världssystems historia under en viss period innehått hegemonisk ställning (2001: 171). Vid andra världskrigets slut var USA:s industri intakt medan många av världens andra stora industrinationer fått sina industrier utslagna under kriget. USA:s hegemoniska ställning kom av detta ekonomiska försprång och följdes av dominans på kulturella och juridiska områden samt i internationella institutioner (Wallerstein 2001: 14f; 2003: 95f).

Men om andra världskrigets slut var USA-hegemonins tydligaste startpunkt är de senaste 10-20 åren början på dess slut. USA:s ekonomi är idag inte allena rådande utan dess försprång har reducerats gentemot de konkurrerande Europeiska och Asiatiska ekonomierna (WB 2010).

Perioder av hegemonisk nedgång tenderar att leda till mindre stabilitet i världssystemet. När hegemonen blir utmanad politiskt tvingar dess svagare ekonomiska ställning dem att istället använda militära medel (Wallerstein 2003: 95). Det är utifrån detta perspektiv som man måste se inkonsekvensen i USA:s demokratifrämjande i Västasien.

Saudiarabien har som vi tidigare sett fungerat som en viktig politisk och ekonomisk allierad och har på så sätt stöttat USA:s hegemoni. Irak och Saddam Hussein har däremot offentligt kritiserat USA:s agerande (Al-Sahaf 2000:7) och konflikterna kring Kuwaitkriget kan ses som ett politiskt utmanande. Likaså har Irak använt sin oljeproduktion som ett ekonomiska vapen med stor instabilitet som konsekvens (Morse & Myers Jaffe 2001: 38, 40). Slutsatsen är att USA:s demokratifrämjande inte avser allierade som stödjer dess hegemoni utan fokuseras på länder med en utmanande politisk och ekonomisk agenda. De reella konsekvenserna blev en förstärkta relationer med Saudiarabien och en *humanitär* intervention av Irak.

3.4.4 Delförklaringar (Utvecklingsgrad och periferi kontra semiperiferi)

Enligt den marxistiska analysen innebär en svag utvecklingsgrad av borgarklassen att den lättare blir exploaterad av andra länders borgarklasser. Genom den tidigare operationaliseringen innebar Iraks lägre BNP- och investeringsnivåer (WB 2000) att den irakiska borgarklassen i mycket mindre grad format sig kring sin klass nationella intressen. Detta skulle således förklara varför USA:s borgarklass kunnat exploatera Irak och inte Saudiarabien. Dock uppkommer det problem med en sådan analys.

För det första går det att kritisera påståendet att Irak och Saudiarabien överhuvudtaget hade borgarklasser. Saudiarabien verkar snarast ha varit ett feodalt styre. Ett marxistiskt perspektiv kan dock svara att detta endast var delar av överbyggnaden som fanns kvar och och att det inte ur analytisk synvinkel är relevant huruvida en person som på alla sätt agerade som en kapitalist kallar sig för prins eller kung. I Irak ägde staten oljeföretagen (Husari 2009) men detta behöver inte motsäga analysen eftersom Iraks borgarklass beskrivs som utvecklade men analytiskt sett likaväl kan vara obefintlig.

Ett allvarigare problem är om det, utifrån operationaliseringen, verkligen går att avgöra om situationen i Irak beskrivs framgångsrikt. På grund av den ekonomiska blockad som rests mot Irak efter Kuwaitkriget (UN 1990; 1991) är det omöjligt att avläsa hur mycket av den låga BNP- och investeringsgraden som berodde på borgarklassens utvecklingsgrad och hur mycket som berodde på blockaden.

Utifrån ett världssystemanalytiskt perspektiv kan den position i den globala arbetsdelningen som ett land befinner sig i vara relevant för hur andra länder betar sig mot det. Ett land i periferin kan exploateras mer och löper större risk för starkare påtryckningsmetoder såsom invasioner (Wallerstein 2004: 54).

Skillnaden hur USA betedde sig skulle således till en viss del vara orsakad av faktumet att Irak är periferi medan Saudiarabien snarare bör ses som semiperiferi.

I detta fall uppkommer ett liknande mättningsproblem som i med en klass utvecklingsgrad. Det är inte alldeles självklart hur begreppen periferi och semiperiferi ska definieras och ännu svårare att avgöra var länder som Saudiarabien kan sägas tillhöra.

4 Liberalismen

I detta avsnitt presenteras kort liberalismens bakgrund och vi visar på den idémässiga bredd som ryms härinom. Medan vi menar att Bushs egna retorik ligger närmast den idealistiska inriktning av liberalismen som betonar universella värden, konstaterar vi att detta perspektivs normativa karaktär gör det olämpligt att utgå ifrån i vår analys. Istället lyfter vi fram den liberala teori som kallas intergovernmentalism, som just syftar till att förklara hur (utrikes)politiken formas.

4.1 Liberalismens grunder

Liberalismens perspektiv på internationell politik har i regel normativa inslag: fred, tillväxt och frihet anses eftersträvansvärt och kan uppnås genom samarbete (Weber 2005: 38) Eftersom människan anses rationell är det liberala perspektivet i regel optimistiskt inför möjligheten till mänsklighetens gemensamma utveckling. Liksom andra metateorier är det liberala perspektivet brett. Här ryms flera spänningar i vad som är överordnat och ska betonas, bland annat i synen på individen, hennes fri- och rättigheter och rättvisa. För nyliberalen är den nyttomaximerande individens frihet överordnad samhällets nytta, rättvisa definieras utifrån processen (Nozick 1974: 215ff). För socialliberalen däremot är individen solidarisk och samhällets välbefinnande står högt i kurs medan rättvisa för denne i första hand mäts i utfallet och inte processen (jmf ex Mill 1859: 161ff).

Denna bredd har resulterat i ett antal olika liberala inriktningar inom internationell politik. Magnus Ericson menar i kapitlet om liberalism i boken *Internationella relationer* att det finns tre huvudsakliga områden för liberala teoribildningar: normer och rättigheter (idealism), interdependens och institutioner (institutionalism) samt intressekonkurrens och utrikespolitik (intergovernmentalism) (Ericson: 2006:53).

I relationen till Irak är det det idealistiska perspektivet som står närmast Bushadministrationens offentliga retorik. Om konsekvenser för det irakiska folket i händelse av att USA skulle anfalla Irak förklarar Bush att "that's freedom, freedom from oppression. Freedom from oppression, freedom from torture, freedom from murder, freedom to realize your God-given talents" (Bush 2003c).

Bush klargjorde i februari 2003 USAs målsättning – ”we seek an advance of freedom and a world at peace” (Bush 2003e) – och poängterade att “America is still the leader in freedom’s cause”. Vidare ser han gärna USA som fredens förkämpe – ”We seek peace. We strive for peace” (Bush 2003d) klargjorde han i sitt State of the Union-tal knappt två månader innan invasionen – men i fall han ändå skulle nödgas till krig har det irakiska folket anledning att glädjas, ty ”we will bring to the Iraqi people food and medicines and supplies – and freedom”. Vid en presskonferens om återuppbyggnaden av Irak framhöll Joe Collins från Försvarsministeriet att ”[w]hat all of us have been talking about here is not occupation, it’s liberation. And, ultimately, creating a democracy inside of Iraq” (Collins 2003).

Dessa komponenter av argumentationen inför invasionen av Irak vilade just på den idealistiska idén om universella rättigheter och världssamfundets plikt att upprätthålla respekten för dessa. Eftersom den idealistiska inriktningen av liberalismen med sin normativa karaktär är mer ideologisk än förklarande lämpar den sig dock inte som utgångspunkt för att förstå vårt problem: hur man kan förstå varför dessa normer är viktiga i relationen till Irak, men inte lika viktiga i relationen till Saudiarabien. Ericson utnämner Moravcsik ickeideologiska liberala teori till det främsta exemplet för den inriktning han kallar intergovernmentalism (Ericson 2006:61). Eftersom denna teori är ämnad att förklara hur utrikespolitiken uppstår lämpar den sig bra att utgå från för vår analys.

4.2 Moravcsiks liberala teori

I artikeln ”Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics” kritiserar Moravcsik uppfattningen att liberalismen enbart kan vara en normativ ideologi, utan möjlighet att förklara politiska skeenden. Att ingen sammanhängande empirisk liberal IR-teori tidigare framlagts är således det otillfredsställande faktum Moravcsik med artikeln tänker sig råda bot på (Moravcsik 1997:514f, 547).

Kärnan i Moravcsiks IR-teori är tre liberala antaganden: om aktörerna, staten samt det internationella systemet. Utifrån dessa antaganden utvecklar han sedan sin teori i vad han identifierar som tre olika varianter: idealistisk, kommersiell och republikansk liberalism (Moravcsik 1997:24). Dessa betonar olika saker och pekar på olika kausala mekanismer, men även om de går att använda som separata teorier menar han att det är till deras fördel när de tillåts komplettera varandra i en sammantagen teori (Moravcsik 1997:33f).

Det första antagandet Moravcsik gör är att de mest fundamentala aktörerna för internationell politik är individer. Inom den liberala idétraditionen anses individer i regel vara rationella människor som eftersträvar såväl ekonomiskt som ideellt välstånd. De olika respektive egenintressena avgör hur de agerar, såväl enskilt som genom de sociala grupper de ingår i. Individernas preferenser kommer alltid före politiken, som formas genom deras aggregerade strävan att tillgodose sina olika konkurrerande intressen.

I allmänhet är individerna riskaverta och är inte lika måna om att ta risker för nya vinster som att försvara befintliga tillgångar. Moravcsik poängterar dock också att vad som gäller i allmänhet – såsom rationalitet och riskaversion – inte påstås vara giltigt i samtliga fall (Moravcsik 1997:517).

Härlett ur det första antagandet kommer Moravcsiks antagande om staten och dess intressen. I och med att den mest fundamentala aktören är individen följer att staten representerar den undergrupp av den inhemska befolkningen som ger den aktuella regimen sitt stöd. Utrikespolitiken formuleras inte utefter något lösryckt statsintresse utan baseras på denna grupps intressen. I själva verket är all politik resultatet av individer som vänder sig till staten för att försöka uppnå mål de inte förmår på egen hand. Av detta följer att

[g]overnment policy is therefore constrained by the underlying identities, interests, and power of individuals and groups (inside and outside the state apparatus) who constantly pressure the central decision makers to pursue policies consistent with their preferences. (Moravcsik 1997:518)

Moravcsiks tredje antagande bygger på hur det internationella systemet fungerar. Om staternas intressen är ett uttryck för de inhemska dominerande gruppernas intressen hänger den faktiskt förda internationella politiken på vad Moravcsik kallar ”policy interdependence”. Med detta menar han de kostnader och förtjänster som uppstår i ett annat land som en följd av en viss politik. Denna interdependens fungerar hämmande på staternas agerande, menar Moravcsik (1997:520).

En viss politik kan omfattas av en av tre möjliga typer av ”policy interdependence” beroende på vilka konsekvenserna blir för andra länder. Om konsekvenserna är positiva eller försumbara är möjligheterna att genomföra politiken god, utan risk för konflikt. Om däremot det ena landets intressen med nödvändighet medför kostnader för ett annat land är risken för mellanstatlig konflikt överhängande. För att konflikter ska uppstå förutsätts alltså att den dominerande gruppen i ett land framhärdat sina begär som den dominerande gruppen i ett annat land vägrar tillgodose (Moravcsik 1997:521).

Den tredje typen av ”policy interdependence” återfinns i de fall då koordinerade ändringar av politiken i de berörda länderna leder till förbättringar för alla, som inte kan uppnås genom staternas enskilda agerande. Denna typ av interdependens uppmuntrar därmed till samarbete.

Den idealistiska varianten av liberalism grundar sig i Moravcsiks tredje antagande och betonar att staters intressen härrör ur den inomstatliga sammansättningen av sociala identiteter och värderingar. Konflikt såväl som samarbete beror således i första hand på hur pass överensstämmande dessa identiteter och värderingar är i de olika staterna (Moravcsik 1997:525).

Ekonomiska incitament är den kommersiella variantens ledord. Ju större ekonomisk vinning för mäktiga privata intressen i en stat, desto större är sannolikheten att makthavarna pressas till att genomföra politiken i fråga. Även om handel i regel är ett billigare sätt att tjäna pengar än krig, kan det finnas ekonomiska incitament för stater att med våld ta kontroll över internationella

marknader. Historiskt har existensen av monopoliserbara resurser visat sig vara en huvudsaklig determinant för gränskonflikter (Moravcsik 1997:528ff).

Den tredje formen av liberalism – republikanism – betonar vikten av hur staten styrs. Även om värderingar och ekonomiska incitament ger upphov till intressen inom staten är det hur dessa representeras i de styrande institutionerna som slutligen avgör hur politiken ser ut. Riskfullt aggressivt beteende kommer oftast från odemokratiska eller ojämlika stater där de styrande enkelt kan överföra kostnaderna till andra. Detta utesluter däremot inte att demokratier mycket väl kan starta krig i ”peripheral areas where the legal and political preconditions for trade and other forms of profitable transnational relations are not yet in place” (Moravcsik 1997:530ff).

4.3 Operationalisering

För att analysera vårt problem och besvara vår frågeställning utifrån ett liberalt perspektiv måste teorin operationaliseras. Teorins betoning på individernas värderingar och intressens inverkan på en stats utrikespolitik leder oss till att studera dels hur starka de demokratifrämjande värderingarna är i USA och dels hur pass kompatibla intressena är hos de dominerande sociala grupperna i USA och Irak respektive Saudiarabien.

För att kunna göra detta måste närmare definieras vilka som ingår i de dominerande sociala grupperna med inflytande över politiken. I USA har i princip alla vuxna medborgare rösträtt vid såväl presidentval som val till de lagstiftande församlingarna, så även om varje administration med fog kan sägas stå närmare några specifika sociala grupper (för Bushadministrationen skulle detta exempelvis kunna vara USAs kristet-konservativa grupper (Winslow 2006)), så går det för enkelhetens skull att räkna in hela befolkningen till det underlag av individer som kan anses ha inflytande över politiken. Vi är medvetna om att detta blir aningen trubbigare än om man kunnat sortera ut de grupper av individer som har störst inflytande men menar ändå att ett styrelseskick med allmänna val, fri opinionsbildning och institutionaliserad maktindelning i princip gör det rimligt att räkna in hela befolkningens värderingar och intressen i analysen.

En fördel med detta är att vi kan utgå från allmänna opinionsundersökningar för att utreda befolkningens inställning till respektive land och visa på till vilken grad man upplever att man har gemensamma intressen. Ett validitetsproblem med en sådan operationalisering är att inställningen till ett lands regim kan bero på andra saker än en upplevd överensstämmelse av intressen och värderingar. Likväl kan man i enlighet med teorin förvänta sig att ju mindre välvilligt inställd befolkningen är till ett land, desto större är sannolikheten att makthavarna ska pressas till att agera för förändring i landet.

Det tydligaste sättet för att mäta de privata ekonomiska incitamenten bakom Bushadministrationens demokratifrämjande i de två respektive fallen är att studera USAs handelsrelationer med länderna. Bakom de officiella handelstalen döljer sig

nämligen privata vinster, vilket utifrån teorin innebär att ju större befintlig handel länderna emellan desto starkare incitament för att inte rubba den aktuella situationen. Är handeln däremot liten är incitamentet för att påverka landet större ju större potentiell handel med landet som finns – tydligast manifesterat i form av monopoliserbara resurser.

4.4 Analys

Moravcsiks liberala teori förklarar utrikespolitik från ett individperspektiv. Bushadministrationens demokratiframjande i Irak och Saudiarabien måste därför i enlighet med denna förstås utifrån de individer som påverkar de bakomliggande besluten. Det handlar dels om att USAs befolknings aggregerade värderingar återspeglas i utrikespolitiken, dels om att mäktiga privata intressen kan ha ekonomiska incitament till att pressa fram en viss politik.

Som hjälp för att analysera och enklare överskåda problemet börjar vi med att ställa upp vilka olika möjliga åtgärder som fanns till hands. För såväl Irak som Saudiarabien hade Bushadministrationen att välja mellan i huvudsak tre olika alternativ av demokratiframjande politik: demokratiframjande med militära medel, demokratiframjande med fredliga påtryckningar samt att avstå från demokratiframjande.

Om det irakiska folkets rättigheter framhåller Bush att

All the Iraqi people – its rich mix of Sunni and Shiite Arabs, Kurds, Turkomen, Assyrians, Chaldeans, and all others – should enjoy freedom, prosperity, and equality in a united country. We will support the Iraqi people's aspirations for a representative government that upholds human rights and the rule of law as cornerstones of democracy (Bush 2003b)

medan han till den saudiske diktatorn förklarar ”how much I appreciate his vision for a peaceful and integrated Middle East, and how I appreciated his leadership in helping rally the Arab world toward that vision” (Bush 2002a) utan att nämna något om landets bristande frihet eller demokrati.

För Irak föll valet av demokratiframjande politik på militära medel, medan Saudiarabien får klara sig utan demokratiframjande. Hur kan ett sådant tillsynes inkonsekvent agerande förstås?

4.4.1 Värderingar för demokratiframjande?

Utgår man från den idealistiska varianten av Moravcsiks teori krävs det, för att en politik av demokratiframjande i utlandet ska genomdrivas, bakomliggande värderingar om det positiva i att verka för spridandet av demokrati. Teorin om policy interdependence ger oss att när ett sådant intresse att verka för demokrati krockar med odemokratiska regimers intressen, hägrar konflikt. Vice versa gäller att om en sådan politik inte genomdrivs – som i relationen till Saudiarabien – är

dessa värderingar åtminstone inte påtagligare än andra motstridiga värderingar, såsom vikten av att undvika konflikt.

Att USAs befolkning i allmänhet fäster stort värde vid den egna demokratin framgår av World Values Survey från 1999 då över 89 % av de tillfrågade svarade att demokrati som styrelseskick i USA var antingen ”very good” eller ”fairly good”. (World Values Survey 2009: ”Political system: Having a democratic political system”) Detta säger dock inte nödvändigtvis något om inställningen till att verka för demokratis spridning till andra länder. I en opinionsundersökning gjord av Program on International Policy Attitudes och Knowledge Networks i slutet av november 2003 svarade dock 59 % av de tillfrågade att de *inte* höll med om utsagan att ”[t]he U.S. has the right and even the responsibility to overthrow dictatorships and help their people build a democracy”, medan 34 % svarade att de höll med (PIPA 2003).

I november 2003 var förvisso Operation irakisk frihet officiellt avslutad utan att stabilitet i landet kunnat uppnås, och det är inte otänkbart att detta påverkat inställningen till att genomföra fler motsvarande aktioner negativt. Samtidigt visar det ändå att något direkt tryck från allmänheten på att militärt främja demokrati inte förelåg, vilket med Moravcsiks teori som utgångspunkt dels kan förklara varför inte en Operation saudisk frihet inleddes och dels kan tyda på att andra faktorer än demokrativurmande kan ha större förklaringsvärde för invasionen av Irak.

4.4.2 Inställningen till länderna

Om man istället studerar den allmänna inställningen hos USAs befolkning till de två respektive länderna kan man ana till vilken grad befolkningen upplever att man delar intressen och värderingar. Två olika opinionsundersökningar från början av 2002 – det vill säga ett par månader efter 11 september och ett drygt år innan invasionen av Irak – ger här en bild av hur Irak och Saudiarabien vid tidpunkten upplevs i USA.

I en Gallupundersökning med frågan om deras övergripande åsikt om Irak svarade 88 % ”mostly unfavorable” eller ”very unfavorable” (Gallup 2002). I en annan undersökning genomförd av ABC News och Washington Post med en likartad fråga⁵ svarade 64 % att man ansåg Saudiarabien vara antingen ett allierat eller åtminstone vänligt sinnat land (ABC News – Washington Post 2002).

Även om de två resultaten inte är direkt jämförbara kan man sluta sig till att bilden av Irak var betydligt mer negativ än bilden av Saudiarabien. Detta är inte särskilt förvånande med tanke på USAs krig mot Irak ett decennium tidigare, där USAs trupper fick utgå från saudiarabiskt territorium.

⁵ Frågans exakta ordalydelse var: ”Now thinking about Saudi Arabia: Do you consider Saudi Arabia to be an ally of the United States, friendly but not an ally, unfriendly, or an enemy of the United States?”

Att nära 9 av 10 USA-medborgare hade en negativ inställning till Irak leder oss till att utifrån Moravcisks teori förstå Bushadministrationens militära insatser mot landet i ljuset av befolkningens (upplevda) inkompatibilitet av värderingar och intressen. Att Saudiarabien istället av många upplevdes som vänligt sinnat eller rent av allierat kan i gengäld förklara varför Bushadministrationen inte pressades till att verka för en förändring av landets styrelseform.

4.4.3 Ekonomiska incitament

Hur såg då de ekonomiska incitamenten ut för de olika handlingsalternativen? Teorin säger oss att ju större handeln är mellan länderna desto mer riskerar man att förlora vid förändringar. Eftersom människor i allmänhet antas vara riskaverta ger större handel också större incitament till att behålla status quo. Motsatt gäller att liten handel med stor potential att öka är ett incitament till att verka för förändring.

År 2002 var Irak det land med tredje störst påvisad oljereserv i världen med 115 miljarder tunnor olja (OPEC 2003: 9). Samma år var värdet på den sammanlagda handeln (export + import) med USA 3 580 miljarder USD (US Census Bureau, 2009a). Detta kan jämföras mot landet med världens största påvisade oljereserv – Saudiarabien – som 2002 bevisligen hade drygt 260 miljarder tunnor olja (OPEC 2003: 9). Deras totala handel med USA uppgick detta år till knappt 18 000 miljarder USD – ungefär fem gånger så mycket. Att denna handelsrelation vid det laget inte uppnått sin fulla potential ser man om man jämför med värdet på handeln under 2008: drygt 67 000 miljarder USD (US Census Bureau 2009b).

Att USA hade en relativt liten handel med Irak under 2002 innebär alltså att man inte riskerade att förlora så mycket vid en förändring av den aktuella situationen, samtidigt som privata intressen kunde ana en stor potentiell vinst i landets oljereserv. De ekonomiska incitamenten till att verka för förändring bör således ha varit starka, vilket också återspeglas i viljan att militärt verka för en sådan förändring.

Handeln med Saudiarabien var vid tidpunkten flera gånger större. Samtidigt kan man om man studerar hur handelsrelationen utvecklats se att den potentiella handeln var betydligt större än de 18 000 USD den uppgick till under 2002. Borde inte detta varit ett incitament till att verka för förändring även här? Hade handeln legat kvar på den relativt låga nivån och demokratiseringen av Irak visat att riskerna med förändrad styrelseform varit små är det inte otänkbart att intressenterna för ökad handel kunnat pressa på för demokratisering av Saudiarabien. Att det inte visade sig vara problemfritt i Irak i kombination med att handeln med Saudiarabien ökat kraftigt även utan demokratisering kan dock antas ha minskat incitamenten för att verka för att avsätta den saudiska monarkin.

4.4.4 Slutsats

Sammantaget kan vi alltså med Moravcsiks liberalistiska teori som utgångspunkt förstå Bushadministrationens tillsynes inkonsekventa val av militärt demokratifrämjande i Irak utan någon typ av demokratifrämjande insatser i det lika ofria och odemokratiska grannlandet Saudiarabien som ett resultat av dels upplevda värderings- och intressekonflikter mellan USAs befolkning och den irakiska eliten och dels privata aktörer i USAs ekonomiska intressen av att verka för förändringar av det irakiska styret, för att möjliggöra vinster genom handel, medan motsvarande intressekonflikter och ekonomiska incitament inte förelåg gentemot den saudiska regimen.

5 Realismen

I detta avsnitt inleder vi med att redogöra för den klassiska realismens filosofiska utgångspunkt och lyfter fram viktiga begrepp för realismen som IR-teori. Därpå följer en redogörelse för en modernare tappningen av realismen – neorealismen – som fått stort inflytande. I analysen utgår vi från såväl den klassiska realismen som neorealismen, vilket är möjligt då vi menar att de är tillräckligt likartade samtidigt som de kan komplettera varandra i de avseenden de skiljer sig åt. På detta sätt tror vi analysen blir mer slagkraftig och mer representativ för realismen som helhet än om vi enbart utgick från en av de båda varianterna.

5.1 Realismens grunder

En av realismens hörnstenar lades av 1600-tals filosofen Thomas Hobbes. För Hobbes är människan till naturen styrd av *egenintresse*. I livets begynnelse levde människorna i ett anarkistiskt naturtillstånd utmärkt av ”allas krig mot alla” (Hobbes 1651: 104). Det enda sättet att ta sig förbi detta stadium var att sluta ett socialt kontrakt med varandra och bilda ett samhälle. Genom att individer gav bort delar av sin frihet till en enväldshärskare kunde säkerhet, stabilitet och fred garanteras (Hobbes 1651: 106f, 115). När de enskilda människorna gick ihop i samhällen skapades dock grunden för ett nytt naturtillstånd mellan världens blivande stater. Dessa är på samma sätt styrda av egenintresse och befinner sig i ett *anarkistiskt internationellt system* präglad av konkurrens och våld. Då inte något motsvarande världssamhälle finns på den internationella arenan fortgår staternas naturtillstånd (Forde 1992: 75f).

Hans J. Morgenthau tog sin utgångspunkt i dessa antaganden. Utifrån det av Hobbes formulerade *säkerhetsproblemet* med stater i ett internationellt naturtillstånd drog Morgenthau slutsatsen att det övergripande intresset inom internationell politik är *makt* (Hall 37f; Hettne 17f). Ledarna för staterna har ett (enligt det sociala kontraktet) ansvar gentemot sitt folk att garantera landets *säkerhet* vilket endast kan göras med tillräckligt stor makt. Detta innebär att säkerhet och makt kan sägas stå över moraliska principer för dem (Donnelly 1992: 85f; Hall 2006: 37f). Detta går att applicera på såväl interventioner som vanliga krig. Realister argumenterar i dessa fall för att det inte går att moraliskt döma länderna eftersom sådana åtgärder kan vara rättfärdigade utifrån staters säkerhets- och maktintressen (Donnelly 1992: 101).

Vidare har realister diskuterat något de kallar *säkerhetsdilemmat* vilket innebär att militär upprustning av ett land relativt försvagar andra länder. Detta gör att även de andra länderna ökar sin militära kapacitet och en

upprustningsspiral sätter igång (Hall 2006: 39f). Det vanligaste sättet säkerhetsdilemmat kan lösas är genom att *maktbalans* uppstår. Detta innebär att de aktuella staterna som annars skulle ha krigat med varandra avstår från detta på grund av att båda staterna har tillräckligt mycket vapen för att göra ett krig alltför kostsamt för den andra staten (Hall 2006: 40). I modern tid har vetenskapen om att andra länder har *kärnvapen* fungerat som en stabilisator och underlättat maktbalans på grund av den enorma förödelsen ett enda kärnvapen kan åstadkomma (Hall 2006: 40f)

5.2 Neorealism

Som en av våra utgångspunkter för vår analys ämnar vi basera oss på den inflytelserika variant av realismen som kommit att kallas neorealism. Först framlagd av Kenneth Waltz 1979 i boken *Theory on International Politics* syftar denna teori till att bryta med den klassiska realismens hänvisningar till människans natur och hennes motiv och grundar sig istället på att världssystemet – inte olikt Adam Smiths osynliga hand – premierar vissa ageranden och slår ut andra. Rationella är de stater som har sin egen överlevnad som högsta prioritet (Waltz 1979: 91).

Aktören som står i centrum för neorealismerna är staten. Det är relationen mellan stater som är av intresse och stater anses ha egna intressen och målsättningar (Brooks 1997: 446).

Den mest grundläggande egenskapen i världssystemet är den höga pressen på säkerhet. Även om det inte ständigt utbryter våldsamma konflikter är det omöjligt att förutsäga när så kommer att ske så länge alla stater själva beslutar över sina arméer. Waltz beskriver hur kravet på säkerhet dominerar så till den grad att “[p]reoccupation with identifying dangers and counteracting them become a way of life. Relations remain tense; the actors are usually suspicious and often hostile” (Waltz 1989: 43).

Stephen Brooks argumenterar i artikeln “Dueling realisms” för att kännetecknande för neorealismen är att kravet på säkerhet inte omfattas av en sannolikhetsfaktor. Rationella stater utgår alltid från värsta tänkbara fall och reagerar på detta. Blotta möjligheten till något, inte dess sannolikhet, avgör hur en stat ska agera (Brooks 1997: 448).

En orsak till detta är att stater aldrig kan förlita sig på sina motparters intentioner, utan måste förhålla sig till deras potential att agera. Mearsheimer konstaterar att ”a state’s intentions can be benign one day and malign the next” (1994-95: 12) och den enda lösningen för att vara säker på att inte bli överrumplad är att vara förberedd på det värsta.

Hur förhåller sig då andra intressen – såsom ekonomiska – i förhållande till säkerhetsintresset? Ekonomisk styrka är inte alls oviktigt, och inte heller nödvändigtvis en motsättning till militär styrka (även om den senare många gånger är en belastning på den förra). Fokus på ekonomin är dock alltid underlägsen fokus på säkerheten, ty kostnaden av att bli militärt besegrad är så

pass stor att det för neorealister vore irrationellt för en stat att agera så att risken för detta ökar på minsta sätt (Brooks 1997: 452).

Mearsheimer klargör att "states operate in both an international political environment and an international economic environment, and the former dominates the latter in cases where the two come into conflict" (Mearsheimer 1992: 222) och Waltz menar att de kortsiktiga säkerhetsaspekterna slår ut de ekonomiska aspekterna så till den grad att det är möjligt (och även produktivt) att helt bortse från den ekonomiska biten när man teoretiserar om staternas internationella beteenden (Waltz 1979: 79f).

Den neorealistiska teorin kan inte förklara staters beslut enligt principen att väga nyttan i resultaten av olika handlingsalternativ mot varandra (Brooks 1997: 454). Ett sådant synsätt förutsätter nämligen att en sannolikhetsfaktor tas med i kalkylen, vilket inte överensstämmer med neorealismens "i värsta fall"-fokus. Brooks framför istället två förslag på alternativa teorier för beslutsfattande som neorealismen kan tänkas representera.

Den så kallade minimax-strategin går ut på att aktören ifråga stävar efter att vara så försiktig som möjligt och väljer det handlingsalternativ som minimerar den största möjliga förlusten. En annan likartad beslutsfattandeteori är så kallad "prospect theory", som innebär att aktören väger förluster tyngre än vinster och kraftigt övervärderar riskerna för osannolika katastrofer. Detta, menar Brooks, står i samklang med neorealismens fokus på att stater måste upprätthålla en beredskap mot att riskera att bli utplånad (1997: 454).

5.3 Operationalisering

Säkerhet är fundamentalt för den klassiska realismen. Problemet är att definiera vad som krävs för att en stat ska vara säker och vad som kan räknas som reella hot mot denna säkerheten. Vi grundar vår operationalisering i att detta för den klassiska realismen främst handlar om fysisk säkerhet, dvs att invånarna i staten inte riskerar att skadas. Traditionellt sett har detta inneburit ett invasionskydd mot främmande stater men idag kan även skydd mot terroristattacker räknas in här. Ett *behov för säkerheten* kan således sägas vara sådant som detta skydd inte kan upprätthållas förutan.

Den neorealistiska teorin kretsar på ett likartat sätt väldigt mycket kring staternas fruktan inför att bli attackerade. Upplever staten sig hotad faller alla andra intresseområden platt inför det överordnade och mest grundläggande målet att överleva. Finns det en reell risk att bli attackerad kan detta mål i teorin förklara vilket agerande som helst, då säkerheten enligt neorealismen i dessa fall är det enda som rationella stater prioriterar.

Frågan att utreda i detta fall blir således dels huruvida Bushadministrationen såg sig hotad vid tiden för vår studie och i så fall hur demokratifrämjandet i Irak och Saudiarabien kan förklaras utifrån detta.

Hur kan vi bedöma i fall Bushadministrationen kände sig hotad? Vilka faktiska känslor och motiv som rörde sig hos president Bush och de andra ledande

personerna i administrationen är omöjligt att veta. Som Morgenthau påpekade i sina *Six Principles Of Realism* är sökandet efter ledtrådar till att förstå utrikespolitik i motiven hos de ledande statsmännen ”both futile and deceptive” eftersom det rör sig om ”the most illusive of psychological data, distorted as they are, frequently beyond recognition, by the interests and emotions of actor and observer alike” (Morgenthau 1978).

Vi får istället förlita oss på de offentliga uttalanden som gjordes för att motivera politiken och därifrån argumentera för i fall det verkar rimligt att anta att de kände sig hotade. Det är även tänkbart att det förelåg hot av annat slag än vad som kan utläsas ur offentliga uttalanden men som ändå kan ha ett förklaringsvärde på varför den demokratifrämjande politiken antog den form den gjorde. Vi lyfter därför fram ett par alternativa hot som skulle kunna ha framkallat Bushadministrationens reaktion.

5.4 Analys

Tonight I want to take a few minutes to discuss a grave threat to peace, and America's determination to lead the world in confronting that threat. The threat comes from Iraq. It arises directly from the Iraqi regime's own actions – its history of aggression, and its drive toward an arsenal of terror (Bush 2002d)

Att döma av ovanstående uttalande under ett tal av presidenten i oktober 2002 råder det inget tvivel att Bushadministrationen såg Irak som ett hot. Man kan fråga sig hur ett relativt litet land, nära 10 000 km bort, präglad av 20 års krig och ekonomiska sanktioner, kan utgöra ett hot mot världens enda supermakt. Bush påminner oss då om hur avstånd och USAs militära överlägsenhet inte var ett hinder när USA den 11 september ”felt its vulnerability – even to threats that gather on the other side of the earth” (Bush 2002d).

Att hotet vid tidpunkten dessutom var överhängande motiverar han med att ”we know Saddam Hussein has dangerous weapons today” och ställer den retoriska frågan “does it make any sense for the world to wait to confront him as he grows even stronger and develops even more dangerous weapons?” (Bush 2002d).

Saudiarabien å andra sidan – hemlandet för 16 av de 19 kaparna som genomförde 11 september-attentaten (Armitage 2004) – anses inte utgöra något hot. Efter ett möte med den saudiske kronprinsen på besök i Vita huset framhåller istället Bush den vänskapliga relationen och poängterar detta med att “the Crown Prince and I established a strong personal bond” (Bush 2002a).

Hur kan då militärunderstött demokratifrämjande i Irak vara ett svar på ett upplevt hot? Den militära komponenten är ganska självskriven: det upplevda hotet ska neutraliseras genom att militärt besegra källan – i detta fall Irak. Hur demokratifrämjande kan vara ett svar på ett säkerhetshot förklarar Bush i sitt State of the Union-tal 2007 med att ”we advance our own security interests by helping

moderates and reformers and brave voices for democracy” eftersom ”[f]ree people are not drawn to violent and malignant ideologies” (Bush 2007).

Saudiarabien ansågs å andra sidan inte utgöra något hot, och det fanns därför inte samma trängande behov att verka för en demokratisering här. Detta kan tyckas paradoxalt eftersom – som påpekades ovan – en överväldigande majoritet av 11 september-kaparna, liksom deras utpekade ledare Usama bin-Ladin, var saudier. De som bevisligen attackerat USA kommer från ett odemokratiskt land, men trots att demokrati alltså motverkar dragningskraften hos våldsamma ideologier så underlåter man att verka för demokrati i detta land, och agerar istället för att demokratisera grannlandet.

Om man tänker sig att USAs agerande i de båda länderna i enlighet med den neorealistiska teorin var en konsekvens av ett säkerhetshot, men i detta fall tvivlar på förklaringskraften hos icke-demokrati som säkerhetshot, vari kan hotet ha legat?

5.4.1 Terrorism och massförstörelsevapen

En förklaring kan vara att hotet Bushadministrationen fruktade mest kom från aktörer som den realistiska teorin vanligen bortser från: terrorgrupper. Blotta förekomsten av massförstörelsevapen i en region där (vad USA anser vara) terrorgrupper huserar, hade i enlighet med “the prospect theory” fått Bushadministrationen att frukta värsta tänkbara scenario. Således reagerade också USA med ilska när Saudiarabien i mitten av 80-talet försökte importera kinesiska missiler ämnade för kärnvapenstridsspetsar (Brooks 2006).

Enligt denna förklaringsmodell är demokrati i Saudiarabien oviktigt för USA så länge den saudiska monarkin är en garant mot de islamistiska rörelser som USA räds mer. Saudiarabien har tydligt uttryckt sin samarbetsvilja i kampen mot terrorister (Bush 2002a) och kungafamiljen har onekligen ett egenintresse av att motarbeta subversiva grupper i landet.

Vikten av demokrati framhålls då bara i de fall en sådan politik ligger i linje med vad som krävs för att stävja detta hot – så som i relation till Irak. Svagheten med denna förklaring är att Bushadministrationen visste att Saddam Hussein var en svuren fiende till islamistiska nätverk som al-Qaida (Pincus 2006) och det är oklart hur pass övertygad Bushadministrationen egentligen var om att Irak aktivt efterstävade de vapen som påstods. Detta är dock inget hinder för denna förklaringsmodell om man utgår från “the prospect theory”, där blotta tanken på att det fruktade skulle kunna vara möjligt – oberoende av dess sannolikhet – framkallar en reaktion.

Även bortsett från hotet från terrorgrupper kan massförstörelsevapen utgöra ett för realismen gångbart hot. Att ha låtit Irak utveckla massförstörelsevapen skulle potentiellt ha kunnat innebära en situation där Irak kunnat åstadkomma tillräckligt stor skada för att en form av maktbalans skulle uppkomma. Detta skulle således innebära en maktförlust för USA gentemot en av ”ondskans axelmakter”. Då det inte går att förutspå vad andra stater avser att göra med sina vapen skulle irakiska massförstörelsevapen skapat en stor osäkerhet för USA.

5.4.2 Olja som behov för säkerheten

Oljan fyller ett välbekant behov för staters ekonomi. För en realistisk analys ses dock dess betydelse för landets säkerhet som mer fundamentalt. Visserligen kan en stabil ekonomi sägas vara en säkerhetsfråga men oljan fyller en mer direkt funktion genom sin betydelse för landets militärmakt. Detta behov av olja är dels indirekt, som ett behov för vapenindustrin (tillverkning av vapen, fordon etc), dels direkt som behov för armén (bränsle till fartyg, flygplan, stridsvagnar etc). Utan en säker tillgång på olja skulle således en stat hamna i en utsatt situation.

USA har, som världens största militärmakt (SIPRI 2008), ett speciellt säkerhetspolitiskt intresse av trygg oljetillgång för sin armé. Både militärindustrin och armén behöver olja för att upprätthålla de redan uppnådda nivåerna av militärmakt som behövs för behålla landets säkerhet och geopolitiska dominans.

Skillnaden på USA:s demokratifrämjande i Saudiarabien och Irak under vår studies valda period kan således sägas ha varit grundad i ett behov av säker oljetillgång för sin armé. Då Saudiarabien hade en öppen handelsrelation med USA och till och med agerade som motvikt till Iraks försök att störa oljestabiliteten (Morse & Myers Jaffe 2001: 38) betonade inte Bushadministrationen landets demokratiproblem (WH 2001b). Irak däremot var, sedan Kuwaitkriget, i konflikt med USA. Med världens tredje största kända oljereserver (BP 2010) fanns både incitamenten och den lämpliga konflikten för att med demokratifrämjande som argument ta kontroll över landets oljeresurser.

6 Slutsatser

Vår frågeställning var hur det går att förstå USAs demokratifrämjande insatser i Västasien 2001-2003. Vi valde att utgå från Saudiarabien och Irak som fall och försöka förklara deras relation till USA genom teorierna marxism, liberalism och realism.

Utifrån vår marxistiska analys uppfattade vi en inkonsekvens i USAs demokratifrämjande och kunde således tolka det som ett ideologiskt uttryck för egentliga ekonomiska intressen. Analys gjordes vidare utifrån antagandet att intressena hos landets borgarklass avgör landets politiska agerande. Detta samband visade sig sedan ha hög förklaringskraft då inkonsekvensen mellan USAs demokratifrämjande i Irak och Saudiarabien kunde visas ha ett samband med oljeindustrins intresse av säkrad oljetillgång.

Med världssystemanalytiska insikter och begrepp kunde vår marxistiska analys kompletteras med möjligheten att förstå agerandet utifrån hegemoni och centrum-periferi. USAs hegemoniska status är på väg att försvinna och detta leder till ett instabilare världssystem där periferiländer löper störst risker.

Vår liberalistiska analys har istället utgått från premissen att staters politiska beslut är en funktion av individers intressen. Dessa kan antingen vara befolkningens aggregerade vilja, inflytelserika privata intressen eller en kombination av båda. Härigenom framkom att USAs befolknings intresse för demokrati *inte* kan sägas ha varit orsaken till Bushadministrationens insatser i Irak, medan befolkningens upplevda antagonism däremot kan ges visst förklaringsvärde. Privata ekonomiska intressen framstår som den tydligaste orsaken, som kan förklara varför de två lika odemokratiska länderna bemöttes olika.

I den realistiska analysen konstaterade vi att icke-demokrati i sig inte kan ha utgjort det hot som Bushadministrationen enligt den neorealistiska teorin reagerat på. Istället diskuterade vi hur rädslan för terroristgrupper och dess tillgång till massförstörelsevapen kan förklara Bushadministrationens politik. Vi kom också fram till att även bortsett från terroristgrupper kan förekomsten av massförstörelsevapen utgöra ett hot så till vida att det leder till en för USA oönskad maktbalans i förhållande till en av ”ondskans axelmakter”.

Med utgångspunkt i statens säkerhet diskuterade denna analys också oljans roll inom USAs armé. För att kunna ha en stor militärmakt som kan trygga landets gränser krävs en säker tillgång till olja. Det var detta som har bidragit till att Bushadministrationen fokuserade på demokratiska brister i länder som Irak där inte stabila handelsrelationer fanns med en invasion som slutgiltig konsekvens medan USA i fallet med Saudiarabien redan hade en tryggad tillgång till deras oljetillgångar och därför valde att inte störa relationerna med kritik av de demokratiska bristerna i landet.

Vilka slutsatser kan vi således dra om USAs demokratifrämjande i Västasien? Enligt samtliga teorier i vår studie förstås USAs demokratifrämjande utifrån faktumet att den är inkonsekvent. Andra bakomliggande orsaker kan sägas ha större förklaringskraft i de valda fallen. En av dessa som alla teorierna i någon mån tar upp är tillgången till olja. Vi anser att teoriernas samstämmighet om detta ger oljeförklaringen hög validitet.

Dock skiljer sig teorierna åt i det att marxismen främst betonar oljans ekonomiska betydelse för USAs borgarklass. Liberalismen belyser, ur ett mer individcentrerat perspektiv, privata aktörer i USAs enskilda intressen i olja samtidigt som realismen trycker på oljans betydelse för landets militära makt och i förlängningen dess säkerhet.

Utöver slutsatser om våra fall har studien även resultat på det vetenskapsteoretiska planet. Uppsatsen kan sägas visa på vetenskapens teoribundenhet då olika teorier bidragit med olika infallsvinklar av samma fall. Allison's kunskapsteoretiska resultat kan således anses bli ytterligare stärkt av vår studie.

7 Referenser

- ABC News – Washington Post, 2002. Hemsida: <http://www.pollingreport.com/saudi.htm> [Hämtat: 2010-01-04]
- Abramowitz, Michael – Mufson, Steven, 2007. “Papers Detail Industry's Role in Cheney's Energy Report”. *Washington Post*. via www.washingtonpost.com [Hämtat 2010-01-02]
- Al-Marashi, 2007. “Iraq” i Levison, David – Christensen, Karen (red). *Global Perspectives on the United States: Volumes 1 & 2*. Great Barrington: Berkshire Publishing Group.
- Al-Sahaf, Mohammed Said, 2000. i UN, United Nation, 2000. *General Assembly Fifty-fifth session 27th plenary meeting*. New York.
- Aleklett, Kjell, 2004. *Dick Cheney, Peak Oil and the Final Count Down*. Uppsala: Uppsala University.
- Allison, Graham T, 1971. *Essence of Decision – Explaining the Cuban Missile Crisis*. Boston: Little, Brown and Company.
- Allison, Graham T – Zelikow, Philip, 1999. *Essence of Decision – Explaining the Cuban Missile Crisis*. Andra utgåvan. New York: Longman.
- Armitage, Richard, 2004. Ask the White House, July 2, 2004. Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/ask/20040702.html> [Hämtat: 2010-01-04]
- Bjereld, Ulf, 2006. ”Marxism” i Gustavsson, Jacob – Tallberg, Jonas (red). *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- BP, 2010. ”Oil - Proved Reserves (1987-2007)”. [Http://BP.com](http://BP.com) [Hämtad 2010-01-06].
- Bronson, Rachel, 2006. ”6 Myths about U.S.-Saudi Relations”. Oxford University Press Blog. 2006-05-06. Hemsida: http://blog.oup.com/2006/05/6_myths_about_u/ [Hämtat 2010-01-06]
- Brooks, Stephen G, 1997. ”Dueling Realisms”, *International Organization*, 1997, Vol. 51, Nr. 3, s. 445-477.
- Bush, George W, 2002a. “President Bush Meets with Crown Prince of Saudi Arabia”. Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/04/20020425-4.html> [Hämtat: 2010-01-05]
- Bush, George W, 2002b. “President Delivers State of the Union Address”. Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html> [Hämtat: 2010-01-05]
- Bush, George W, 2002c. ”President Discusses Growing Danger posed by Saddam Hussein's Regime”. Hemsida: [35](http://georgewbush-</p></div><div data-bbox=)

- whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020914.html [Hämtat 2010-01-05]
- Bush, George W, 2002d. ”President Bush Outlines Iraqi Threat”. Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Bush, George W, 2003a. ”President Says Saddam Hussein Must Leave Iraq Within 48 Hours”. Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030317-7.html> [Hämtat 2010-01-05]
- Bush, George W, 2003b. ”Statement of the Atlantic Summit: A Vision for Iraq and the Iraqi People” Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030316-1.html> [Hämtat: 2010-01-05]
- Bush, George W, 2003c. ”Presidential Remarks 1/22/03”, Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030122-9.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Bush, George W, 2003d, ”State of the Union”, Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Bush, George W, 2003e, ”Presidential Remarks 2/13/03”, Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/02/20030213-4.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Bush, George W, 2003f, ”President Bush: Monday ‘Moment of Truth’ for World on Iraq”, Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030316-3.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Buzzanco, Robert, 2002. ”How Did Iraq and the United States Become Enemies?” *History News Network*, Hemsida: <http://hnn.us/articles/1066.html> [Hämtat: 2010-01-04]
- Callinicos, Alex, 1999. *Samhällsteori – en historisk introduktion*. Göteborg: Daidalos.
- Clinton, Bill, 1991. ”A New Covenant for American Security”, tal vid Georgetown University, Washington DC, den 12 december. Hemsida: http://www.dlc.org/ndol_ci.cfm?contentid=250537&kaid=128&subid=174 [Hämtat 2010-01-04]
- Collins, Joe, 2003. Uttalande vid ”Briefing on Humanitarian Reconstruction Issues”, den 24 februari 2003, återgivet på hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/02/20030224-11.html> [Hämtat 2010-01-06]
- Coulomb, Fanny – Bellais, Renaud 2008. ”The Marxist Analysis of War and Military Expenditures, Between Certainty and Uncertainty”, i *Defence and Peace Economics*. Volym 19, nummer 5. s. 351-359.

- Donnelly, Jack, 1992. "Twentieth-century Realism", i Nardin, Terry – Mapel, David R., 1992. *Traditions of International Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan*. Tredje upplagan. Stockholm: Nordstedts Juridik
- Ericson, Magnus, 2006. "Liberalism", i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red). *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Fergus, Kerr OP, 2004. "Comment: Inventing Iraq" i *New Blackfriars*, Jan 2004, Vol. 85 Issue 995, s. 1-4
- FH, Freedom House, 2009. www.freedomhouse.org [Hämtat 2010-01-02]
- Forde, Steven, 1992. "Classical Realism", i Nardin, Terry – Mapel, David R., 1992. *Traditions of International Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobbes, Thomas, 1651. "Leviathan" i Marc-Wogau, Konrad, 1992. *Filosofin genom tiderna – 1600-talet 1700-talet*. Stockholm: Thales.
- Haliburton, "Corporate Profile" 2010. <http://www.haliburton.com/AboutUs/default.aspx?navid=966&pageid=2458> [Hämtad 2010-01-02]
- Hall, Martin, 2006. "Realism" i Gustavsson, Jacob – Tallberg Jonas (red). *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Herlitz, Lars, 1978. "Historisk materialism och dialektik" i CMS, 1978. *Marxismens filosofi*. Stockholm. Arbetarkultur.
- Hettne, Björn, 1996. *Internationella relationer*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Husari, Ruba, 2009. "Iraq National Oil Company, An Historical And Political Perspective" i *Middle East Economic Survey*. 2009-09-21. Vol LII. Nr 38. <http://www.mees.com/postedarticles/oped/v52n38-5OD01.htm> [Hämtad 2010-01-04]
- Kirkpatrick, Jeane, 1979. "Dictatorships and Double Standards," *Commentary Magazine*, Volume 68, No. 5, November 1979, s. 34-45.
- Kubáľková, V. - Crickshank, A. A, 1985. *Marxism and international relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Liedman, Sven-Eric, 2005. *Från Platon till Kriget mot terrorismen*. Fjortonde upplagan. Stockholm: Bonniers.
- Lowenkron, Barry F, 2007. "Realism: Why Democracy Promotion Matters", *American Foreign Policy Interests*. May/Jun2007, Vol. 29 Issue 3, s 201-206.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Marx, Karl, 1845a. "Kant and Political Liberalism", i Hook, Sidney, 1978. *From Hegel to Marx – Studies in the Intellectual Development of Karl Marx*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Marx, Karl, 1845b. "Den tyska ideologin" i Liedman (red.), Sven-Eric – Linnell, Björn, 2003. *Karl Marx - texter i urval*. Stockholm: Ordfront.
- Marx, Karl, 1849. "Det kommunistiska partiets manifest" i Liedman (red.), Sven-Eric – Linnell, Björn, 2003. *Karl Marx - texter i urval*. Stockholm: Ordfront.

- Marx, Karl, 1859. "Till kritiken av den politiska ekonomin" i Liedman (red.), Sven-Eric – Linnell, Björn, 2003. *Karl Marx - texter i urval*. Stockholm: Ordfront.
- Mill, John Stuart, 1859. *Om frihet*. Återgiven i Hallberg, Peter, Jansson, Maria & Mörkenstam, Ulf (red.), 2001. *Elva texter i politisk teori*. Malmö: Liber, s 161-194
- Monten, Jonathan, 2005. "The Roots of the Bush Doctrine", *International Security*, 2005 Vol 29 Nr 4, s. 112-156
- Moravcsik, Andrew, 1997. "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics", *International Organization*, Vol. 51, No. 4 (Autumn 1997), s. 513-553
- Morgenthau, Hans J, 1978. "Six Principles of Realism". Återgivna på hemsida: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/morg6.htm> [Hämtat 2010-01-05]
- Morse, Edward L. - Myers Jeffe, Amy, 2001. Strategic Energy Policy Challenges for the 21st Century - Report of an Independent Task Force. Houston: Rice University. Hemsida: http://www.rice.edu/energy/publications/docs/TaskForceReport_Final.pdf [Hämtad 2010-01-06].
- Månson, Per, 1993. *Karl Marx – en introduktion*. Göteborg: Diadalos.
- NE, Nationalencyklopedin, 2010. Tillgänglig via www.ne.se
- Nozick, Robert, 1974. *Anarki, stat och utopi*. Återgiven i Hallberg, Peter, Jansson, Maria & Mörkenstam, Ulf (red.), 2001. *Elva texter i politisk teori*. Malmö: Liber, s 215-244
- OPEC, 2003. Annual Statistical Bulletin. Hemsida: <http://www.opec.org/library/Annual%20statistical%20Bulletin/pdf/AB002003.pdf> [Hämtat 2010-01-04]
- Paine, Thomas, 1791. The Rights of Man. Hämtat från eBooks@Adelaide. Hemsida: <http://ebooks.adelaide.edu.au/p/paine/thomas/p147r/> [Hämtat: 2010-01-04]
- Pincus, Walter, 2006. "CIA Learned in '02 That Bin Laden Had No Iraq Ties, Report Says". *The Washington Post*. September 15, 2006. Hemsida: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/14/AR2006091401545.html> [Hämtat 2010-01-07]
- PIPA, 2003. "U.S. Public Impatient With Iraq Reconstruction". <http://www.worldpublicopinion.org/pipa/pdf/dec03/IraqRecons%20Dec03%20Quaire.pdf>
- Pollack, Josh, 2002. "Saudi Arabia and the United States, 1931-2002", *MERIA Journal*, Vol.6, No.3 (September 2002)
- PRS Group, 2006. "IRAQ: Country Conditions: Background" i *Political Risk Yearbook: Iraq Country Report*, 2006. s. 6-10
- Rice, Condoleezza, 2003. "Why We Know Iraq is Lying", *New York Times*, January 23, 2003. via: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030123-1.html> [Hämtat: 2010-01-06]
- Sciolino, Elaine – Gordon, Michael R, 1990. "CONFRONTATION IN THE GULF; U.S. Gave Iraq Little Reason Not to Mount Kuwait Assault", *The New*

- York Times*, 1990-09-23. Hemsida: <http://www.nytimes.com/1990/09/23/world/confrontation-in-the-gulf-us-gave-iraq-little-reason-not-to-mount-kuwait-assault.html> [Hämtat: 2010-01-05]
- SIPRI, Stockholm International Peace Research Institute, 2008. "Appendix 5A. Military expenditure data, 1999–2008" <http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A> [Hämtad 2010-01-06].
- Telegraph, 2002. "Saddam is lying over weapons", 18 dec 2002. Hemsida: <http://www.telegraph.co.uk/news/1416521/Saddam-is-lying-over-weapons.html> [Hämtat 2010-01-06]
- The Gallup Poll, 2002. Hemsida: <http://www.pollingreport.com/iraq18.htm> [Hämtat 2010-01-04]
- UN, United Nations, 1990. *Resolution 661*. via www.un.org [Hämtad 2010-01-04]
- UN, United Nations, 1991. *Resolution 687*. via www.un.org [Hämtad 2010-01-04]
- US Census Bureau, 2009a. "Trade in Goods (Imports, Exports and Trade Balance) with Iraq". Hemsida: <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5050.html> [Hämtat 2010-01-04]
- US Census Bureau, 2009b. "Trade in Goods (Imports, Exports and Trade Balance) with Saudi Arabia". Hemsida: <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5170.html> [Hämtat 2010-01-04]
- US Census Bureau, 2009c. "U.S. Imports from Saudi Arabia from 2004 to 2008 By 5-digit End-Use Code". <http://www.census.gov/foreign-trade/statistics/product/enduse/imports/c5170.html> [Hämtat 2010-01-03]
- Wallerstein, Immanuel, 2001. *Liberalismens död*. Stockholm: Vertigo.
- Wallerstein, Immanuel, 2004. *Världssystemanalysen – en introduktion*. Stockholm: Tankekraft.
- Waltz, Kenneth, 1979. *Theory of International Politics*. Reading, Mass.: Addison-Wesley
- Waltz, Kenneth, 1989. "The Origins of War in Neorealist Theory" i Rotberg, Robert & Rabb, Theodore. *The Origin and Prevention of Major Wars*. s. 39-52. Cambridge: Cambridge University Press.
- WB, World Bank, 2000. "Report" http://ddp-ext.worldbank.org/ext/ddpreports/ViewSharedReport?&cf=&report_id=9147&request_type=viewadvanced [Hämtad 2010-01-03]
- WB, World Bank, 2010. "Data Visualizer" Hemsida: <http://devdata.worldbank.org/DataVisualizer/> [Hämtad 2010-01-03]
- Weber, Cynthia, 2005. *International Relations Theory*. 2:a upplagan. New York: Routledge.
- WH, White House, 2001a (2001-2009 frusen i tid). "Biography of Vice President Richard B. Cheney." Hemsida: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/vpbio.html> [Hämtat 2010-01-02]
- WH, White House, 2001b (2001-2009 frusen i tid). Sökord: Saudi Arabia. Tidsperiod: 2001-2003. <http://search.archives.gov/query-bush.html?qt=&submit.x=25&submit.y=7&qc=bush2&col=bush2> [Hämtad 2010-01-06].
- Wilson, Woodrow, 1914. Refererat i Gitlin, Todd, 2009. "Freedom's Untidy: Democracy Promotion and Its Discontents", *World Affairs Journal*, Spring

2009. Hemsida: <http://www.worldaffairsjournal.org/2009%20-%20Spring/full-Gitlin.html> [Hämtat 2010-01-04]
- Winslow, George, 2006. "Opening a New Channel to God". *Broadcasting & Cable*. New York: Jul 31, 2006. Vol. 136, Iss. 30; s. 22
- World Values Survey 1981-2008 Official Aggregate v.20090901, 2009. World Values Survey Association (www.worldvaluessurvey.org). Aggregate File Producer: ASEP/JDS, Madrid.